

Бучацька С. М.
кандидат психологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського
<https://orcid.org/0000-0001-6063-5858>
e-mail: sbuchatska@vspu.edu.ua

Синоруб Г.П.
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка
<https://orcid.org/0000-0001-7073-0752>
e-mail: sunoryb@tnpu.edu.ua

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ (ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ)

Анотація

У статті досліджується проблема формування соціокультурної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення курсу «Іноземна мова для професійного спілкування (англійська)». Обґрунтовано значення міжкультурної комунікації та соціокультурної компетентності як важливої складової професійної підготовки журналістів у контексті глобалізації та розвитку інформаційного простору. Проаналізовано наукові підходи до трактування поняття соціокультурної компетентності та визначено її структурні компоненти. Особливу увагу приділено використанню автентичних відеоматеріалів як ефективного засобу формування соціокультурних знань, умінь і навичок студентів.

Представлена програма формування соціокультурної компетентності студентів бакалаврату за спеціальністю С7 Журналістика факультету філології та журналістики імені М. Стельмаха ВДПУ. Запропонована програма містить комплекс вправ, розроблений на основі автентичного відеоконтенту, спрямований на розвиток мовленнєвої, комунікативної та міжкультурної компетентності студентів-журналістів. Оцінка рівня сформованості вищезначеної компетентності студентів при використанні автентичних відеоматеріалів здійснювалась за наступними критеріями: уміння передбачати зміст відео контенту; уміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки; уміння критичного аналізу соціокультурного явища та здатність та готовність до соціокультурного спілкування.

Проаналізовано результати експериментального навчання, які підтверджують ефективність запропонованої методики та її позитивний вплив на розвиток умінь критичного аналізу соціокультурних явищ, здатності до міжкультурного спілкування та підвищення мотивації до вивчення іноземної мови. Встановлено, що робота над автентичними відеоматеріалами, занурення у соціокультурне середовище носіїв мови стимулювала інтерес майбутніх журналістів до вивчення лексики соціокультурного спрямування, створила необхідні сприятливі умови для формування їх комунікативної компетенції.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, соціокультурна компетентність, майбутні журналісти, іноземна мова для професійного спілкування, автентичні відеоматеріали, комунікативна компетентність, медіаосвіта.

INTERCULTURAL COMMUNICATION OF FUTURE JOURNALISTS (USING AUTHENTIC VIDEO MATERIALS IN ESP TEACHING)

Svitlana Buchatska, PhD (Psychology),
Associate Professor of Foreign Languages Department
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
<https://orcid.org/0000-0001-6063-5858>
e-mail: sbuchatska@vspu.edu.ua

Halyna Synorub PhD (Social Communications)
Associate Professor of Department of Journalism
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
<https://orcid.org/0000-0001-7073-0752>
e-mail: sunoryb@tnpu.edu.ua

Abstract. The article deals with the problem of developing sociocultural competence of future journalists in the terms of “English for Professional Communication” course. The importance of intercultural communication and sociocultural competence as essential components of journalists’ professional training in the context of globalization and

the development of the information space has been substantiated. Scientific approaches to the interpretation of the concept of sociocultural competence are analyzed, and its structural components are identified. Particular attention is paid to the use of authentic video materials as an effective means of developing students' sociocultural knowledge, skills, and abilities.

The program for developing sociocultural competence in bachelor's degree students majoring in C7 Journalism at the Faculty of Philology and Journalism named after M. Stelmakh of Vinnytsia State Pedagogical University has been presented. The proposed program includes a set of exercises based on authentic video content aimed at developing the speech, communicative, and intercultural competence of journalism students. The assessment of the level of students' sociocultural competence formation through the use of authentic video materials was carried out according to the following criteria: the ability to predict the content of video materials; the ability to identify cause-and-effect relationships; the ability to critically analyze sociocultural phenomena; and the ability and readiness for sociocultural communication.

The results of the experimental study are analyzed and confirm the effectiveness of the proposed methodology and its positive impact on the development of critical analysis skills of sociocultural phenomena, the ability for intercultural communication, and increased students' motivation to learn a foreign language. It has been established that working with authentic video materials and immersion in the sociocultural environment of native speakers stimulated future journalists' interest in learning socioculturally oriented vocabulary and created favorable conditions for the development of their communicative competence.

Keywords: *intercultural communication, sociocultural competence, future journalists, English for Specific Purposes (ESP), authentic video materials, communicative competence, media education.*

Актуальність дослідження та постановка проблеми.

Цифрова епоха, в якій ми живемо та поглиблення процесів глобалізації створюють водночас великі можливості, й серйозні виклики для майбутніх фахівців, їх професійного розвитку, академічного успіху та міжнародного спілкування. За останні десятиліття стрімкий розвиток інформаційних технологій вплинув на комунікацію з представниками різних країн, сприяв освітнім обмінам, міжнародному бізнесу та культурному співробітництву. Беззаперечним фактом є те, що володіння міжкультурними комунікативними навичками, які є ключовою компетенцією, ефективно впливає на інтеграцію майбутнього фахівця в багатокультурні суспільства, побудову позитивних міжособистісних стосунків та дозволяє уникнути непорозумінь та конфліктів.

Зокрема, міжкультурна комунікативна компетентність набуває значущості для фахівців медіа, оскільки саме їм доводиться висвітлювати усі процеси, що відбуваються в багатокультурному, багатонаціональному середовищі з урахуванням крос-культурної взаємодії (Лашкіна, Христокін, & Васильченко, 2023). Науковці наголошують, що журналістам необхідно розуміти стилі спілкування, цінності, а також уміти працювати в інформаційному просторі, який в умовах розвитку інформаційних технологій стає все більш непередбачуваним, з великою кількістю різного роду маніпулятивного контенту.

Однак, якісна підготовка студентів журналістів до міжнародного спілкування, зокрема освітніх обмінів та спільних наукових проектів можлива за умови не лише досконалого знання власне мови, а й глибокого розуміння культури, традицій, звичаїв, творчої спадщини та ментальності його носіїв. Відтак, важливим постає питання формування вище означеної компетентності майбутніх журналістів в рамках вивчення курсу «Іноземна мова для професійного спілкування (англійська)».

У нашому дослідженні ми зосередимось на соціокультурній компетентності (знання іншомовних реалій, звичаїв, традицій, соціальних норм), яка є, власне, складовою більш широкого поняття як міжкультурна компетентність, яка фокусується на діалозі між представниками різних культур.

Необхідність формування соціокультурної компетентності, в основу якої покладено концепцію мовної полікультурної освіти, яка базується на культурознавчих підходах до навчання іноземних мов у всіх закладах освіти України зумовлює соціальний запит (Басіна, 2007). Однак, слід зауважити, що процес вивчення іноземної мови, формування ключових комунікативних компетентностей, зокрема соціокультурної супроводжується певними труднощами, які викликані відсутністю автентичних матеріалів соціокультурного змісту у підручниках, недостатньою кількістю у них вправ комунікативного характеру, які не створюють відповідних умов щодо оволодіння соціолінгвістичними вміннями.

Відтак, постає питання соціокультурного розвитку молодшої особистості, яка зможе впевнено не лише соціалізуватись в іншомовному середовищі, виховувати у собі шанобливе ставлення не лише до мови інших народів, а й глибоку повагу до рідної мови, культури своїх нащадків та національних цінностей.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та пошуку шляхів ефективного формування соціокультурних навичок студентів журналістів у процесі вивчення курсу «Іноземна мова для професійного спілкування (англійська)» з використанням автентичних відеоматеріалів.

Аналіз останніх досліджень.

Соціокультурні знання, зокрема історія, культурні цінності, переконання, соціальні умовності, ритуальна поведінка, соціолінгвістичні компетенції, а саме вітання, звернення, акцент, ідіоми, прагматичні компетенції, а також невербальне спілкування (мова тіла, жести, зоровий контакт, проксеміка) є фундаментальними компонентами, необхідними для розвитку міжкультурної комунікативної компетентності (Воробйова, 2003).

Серед ключових компетентностей (key competencies), які визначені у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), 2017)), значна увага приділяється культурним аспектам навчання іноземних мов. Власне, ті ж акценти визначені й українськими методистами. Як зазначає (Ніколаєва, 2015), «головною метою у навчанні іноземної мови є формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), яку розуміють як здатність до міжкультурного іншомовного спілкування. ІКК складається з основних її компонентів: 1) мовна компетентність – фонетична, граматична, лексична, орфографічна; 2) мовленнєва компетентність – в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі; 3) соціокультурна компетентність (СКК).

Іншомовну комунікативну компетентність (ІКК), в структурі якої значне місце посідає соціокультурна компетентність можна визначити як складне інтегроване утворення у характеристиці особистості. Саме вище згадані компетентності, за умови ефективного володіння дають можливість особистості успішно функціонувати у міжнародному середовищі, зокрема брати участь у багатьох соціальних сферах, робити внесок у розвиток суспільства, професійно зростати (Матієнко, & Бучацька, 2026).

Доцільність паралельного вивчення мови та культури розглядалась в багатьох роботах українських та іноземних учених. Дослідження різних аспектів взаємозв'язку мови та культури вказують на досить глибоке їх вивчення у

філософській, культурологічній та психолого-педагогічній літературі, що вказує на важливість вище означеного поняття та багатогранність. Поняття соціокультурної компетентності було предметом наукових розвідок лінгвістики, педагогіки, психології, соціології та культурології: О. Бирюк, Н. Бориско, І. Воробйової, О.О. Колодько, В. Киливник, С. Ніколаєвої, О. В. Редька, Н. Скляренко, М. Л. Писанко, С. Archetti, В.М. Bucholz, М. Byram, А. Gilmore, R. Hall, D. Hymes, E. Reid та інші.

Поняття «соціокультурна компетентність» виникло на основі синтезу таких понять, як соціолінгвістична та лінгвокраїнознавча компетентності, культурна грамотність, культурний аспект, мовна особистість, картина світу. У соціокультурній компетенції виділяють соціальні контекстуальні фактори, фактори стилістичної правильності, культурні фактори та невербальні комунікативні фактори (Byram, 1997; Van Compernelle, 2014).

Вивчаючи основи соціокультурної компетентності та фактори впливу (Моргунова, 2014) вказує на важливість соціокультурної адаптації, яку трактує як здатність особистості «притосовуватись до умов нового соціокультурного середовища, зокрема до нових ціннісних орієнтирів, норм поведінки, традицій, забезпечуючи її успішне існування у новому культурному середовищі». Відтак, пристосування особистості до нових ціннісних орієнтирів та поведінкових норм неможливе без становлення відповідних компетенцій, які, взаємодіючи між собою, сприятимуть формуванню компетентності особистості.

Доповнюючи вище окреслене, слід зазначити, що соціокультурна компетентність передбачає також знання культурних особливостей країни, яка приймає, а також правила комунікаційної міжособистісної взаємодії, що в комплексі впливає на тактику вибудовування такої взаємодії (.

Такого ж підходу притримується О. Колодько, трактуючи соціокультурну компетентність як комплекс уявлень про звичаї країни перебування, а також систему навичок, що формують поведінкові елементи, забезпечуючи спроможність особистості ефективно взаємодіяти в соціумі в результаті адекватного прийняття інших культурних та поведінкових норм (Колодько, 2004).

Незважаючи на різнобічне трактування бачення зазначеної проблеми, вчені - одностайні у визначенні соціокультурної компетентності як системи знань, умінь та навичок, оволодіння якими забезпечує розвиток іншомовної соціокультурної компетентності, формування світогляду, моралі і поведінки, підготовку до життя в мультикультурному суспільстві, а також системи культурних особливостей, які повинні адекватно застосовуватись у міжособистісному комунікаційному контакті.

Феномен соціокультурної компетентності слід розглядати як якісну характеристику особистості, яка має чітку структуру. На основі аналізу наукових пошуків з проблеми змісту та структури соціокультурної компетентності, сучасних педагогічних підходів та напрямків, нами виокремлені декілька, які можливо адаптувати для реалізації нашого експериментального навчання студентів журналістів.

Передусім, слід використовувати автентичні матеріали з реального життя з подальшим відеоаналізом новинних статей і реклами як навчальних інструментів. Наступним кроком, може бути зосередження на створенні

новинних матеріалів іноземною мовою. Надзвичайно важливим є використання підручників на кшталт *Cambridge English for the Media* та посібників, таких як *Essential English for Journalists*. І звісно ж, цифрова інтеграція, зокрема залучення платформ YouTube, Coursera, British Council та спеціалізованих навчальних сайтів для розвитку соціокультурних навичок.

Слід визнати, що оволодіти майстерністю у різних комунікативних ситуаціях поза мовним оточенням, сформуванню навички толерантного ставлення до носіїв мови з різних країн, культур та стилів життя особливо складно (Zalesova, 2014). Відтак, для викладача важливим завданням на заняттях англійської мови є моделювання реальних ситуацій спілкування, так зване «занурення» студентів у іншомовне культурне середовище», яке можливо із застосуванням автентичних відеоматеріалів, які є відображенням сучасних умов реальної комунікації, що обумовлює їх цінність та потенціал для формування зазначеної компетентності у старшокласників, які вивчають англійську мову (Плахотнюк, 2017).

За останні роки різні аспекти використання автентичних відеоматеріалів у навчальному процесі стали предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців: Т. Білозерської, Г. Вороніної, О. Іванцової, О. Климової, О. Яхнюк та інших. Серед британських та американських науковців і практиків, які досліджували цю проблему, варто згадати А. Gilmore, D. Hymes, J. Hughes, S. Nowell, C.J. Richards, R. Silverman, S. Stempleski, та інші. У напрямку методичних розробок з'явилися дослідження ефективного використання електронних матеріалів та Інтернет ресурсів у навчанні іноземних мов, однак пошуки вказують на те, що проблема формування соціокультурної компетентності у журналістів з використанням автентичних відеоматеріалів вивчена недостатньо.

Міжкультурна компетентність є важливим кроком у побудові успішної комунікації студентів-журналістів (Archetti, 2022). Міжкультурна комунікативна компетентність у журналістиці означає «усунення бар'єрів», оскільки культурні відмінності можуть перешкоджати професійному спілкуванню та довірі.

Як справедливо зазначає (Мукутенко, атл, 2022) інформація, яку ми споживаємо щодня, охоплює різноманіття медіа, а контент, який вони транслюють або публікують на кожній платформі, маніпулятивного характеру може серйозно впливати на життя людей. Це стає загрозою не тільки для формування викривленого світосприйняття дійсності, але й ескалації конфліктів всередині країни. Журналістика впливає на культуру і, у свою чергу, формує досвід та суспільну свідомість тут і зараз. Професійні журналісти піддаються впливу культурних та соціальних тенденцій, відтак, їхня культурна толерантність має першочергове значення та усвідомлення свого обов'язку перед суспільством (Weaver, 2012).

В рамках викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова для професійного спілкування» (англійська) передбачено поєднання базових мовних навичок (граматика, лексика) зі спеціалізованою медіаграмотністю, цифровими інструментами та культурним контекстом з метою підготовки їх до роботи в глобальному інформаційному просторі:

- ✓ *Медіа грамотність*, а саме здатність аналізувати медіа повідомлення, розуміти культурні контексти та визначати надійні джерела.
- ✓ *Цифрова компетентність*, тобто інтеграція соціальних мереж, інструментів ІІІ та цифрових платформ для досліджень і створення контенту.
- ✓ *Професійна комунікація*: опанування граматики, стилю й тону для різних медіаформатів (друкованих, онлайн, мовлення).
- ✓ *Соціолінгвістична компетентність*: розуміння того, як мова функціонує в різних соціальних і політичних контекстах у світі.

Процес формування соціокультурної компетентності майбутніх журналістів супроводжується певними труднощами, відтак постає проблема пошуку нових моделей організації освітнього процесу, застосування якісно нових матеріалів соціокультурного змісту, спрямованих на гуманізацію навчально-виховного процесу, пізнання національно-культурних цінностей крізь призму глобального розуміння світу та людини.

Ефективними інструментами для набуття досвіду використання цільової мови в реальному контексті були запропоновані автентичні матеріали, які, як показує практика є цінними саме для розвитку міжкультурної комунікативної компетенції у контексті англійської як другої мови (ESL) та англійської як іноземної, оскільки вони представляють цільову мову так, як вона використовується в реальному спілкуванні, на відміну від інших матеріалів, які розроблені спеціально для занять з мови. Саме тому, як стверджує Т. Білозерська використання автентичних відеоматеріалів є доречним, адже вони надають процесу навчання того необхідного комунікативно-когнітивного характеру, є поєднанням мовного та соціокультурного кодів, що притаманні ситуаціям реального іншомовного спілкування (Білозерська, 2014).

Отже, спробуємо дослідити суть поняття «автентичні відеоматеріали», їх роль у навчанні іноземних мов та критерії відбору. З точки зору методики, навчальний фільм (відеофільм) – це спеціально підготовлений в методичному та режисерському плані аудіовізуальний засіб навчання, призначений для створення природних ситуацій мовного спілкування і що володіє великою силою емоційного впливу на учнів за рахунок синтезу основних видів наочності (зорової, слухової, моторної, образної, екстралінгвістичної та ін.) (Вороніна, 2013).

Автентичні відеоматеріали, які використовуються для навчання іноземної мови можна розділити на: відеозаписи навчальних фільмів та передач за участю носіїв мови; відеозаписи оригінальних телепередач; відеозаписи оригінальних документальних або художніх фільмів; індивідуальні відеозаписи, створені приватно за участю носіїв мови (Яхнюк, 2002).

Застосуванню автентичних відео у навчальних цілях завжди була прикута увага педагогів та методистів, а результати їх досліджень отримали позитивні відгуки в різних областях знань (Лотошнікова, 2014). Без сумніву, використання відеоматеріалів для покращення процесу оволодіння мовою має значні переваги, оскільки забезпечується багатий автентичний контекст, покращується розуміння на слух, підвищується мотивація студентів.

Автентичні відеоматеріали визнані як цінний ресурс для інтенсивного вивчення мови, оскільки вони забезпечують загальну комунікативну ситуацію. Останні дослідження показують, що відео може бути одним із найкращих медіа для вивчення мови, яка представлена у контекстуалізованій формі та може привернути увагу, та посилити його мотивацію (Silverman & Hines, 2009). Власне, ці фактори вказують на те, що використання автентичних відеоматеріалів переважає над іншими видами автентичних матеріалів, що підкреслює їхню величезну цінність для викладання та вивчення другої мови.

Велика когорта науковців переконані, що досягнути найвищого рівня залучення до іншомовної культури можна завдяки використанню лише автентичних матеріалів – мультиплікаційних, художніх, документальних та науково-популярних фільмів і сюжетів, які завдяки високій інформативності зорово-слухового ряду, а також динамізму зображення вважаються сучасними вченими та практиками найбільш ефективним та перспективним засобом навчання іноземної мови (Synorub & Medynska, 2019).

Варто зазначити, що використання відеоматеріалів психологічно виправдане: адже саме через зір та слух людина отримує основний об'єм інформації (Buchatska, 2015). Крім того, автентичні відео відображають реальне життя, живе мовлення з його діалектичними та соціальними відмінностями, власним темпом мовлення, емоційним забарвленням – все це викликає позитивні емоції, підживлює зацікавленість мовою та культурою, через що активізується робота лімбічної системи організму людини, яка власне й відповідає за процеси навчання та мотивації. Надзвичайно цінним у використанні автентичних відео, як стверджують науковці, є можливість покращити мову розуміння та підвищити мотивацію.

М. Писанко, яка досліджувала використання електронних освітніх платформ у навчанні англійської мови переконана, що електронні системи є ефективними освітніми засобами. Оскільки відео, аудіо та візуальний контент розміщені в одному місці, і це дозволяє студентам отримувати інформаційні дані і самостійно, і під безпосереднім керівництвом викладача (Писанко, 2008).

Науковці наголошують на важливій ролі ІКТ у вивченні іноземної мови, а саме у використанні аудіовізуальних матеріалів, якими часто нехтують під час академічних занять. Тільки тому, що відео і, зокрема, автентичне відео сприймається як більш розважальне, ніж друкований матеріал, це не означає, що уроки на основі відео слід структурувати та планувати менш ретельно, ніж традиційні (Gilmore, 2011). Важливо пам'ятати, що представлені відео дають можливість для вивчення мови, зокрема зрозуміти суть того, що відбувається на відео, використовуючи як вербальні, так і невербальні підказки; зрозуміти контекстуальні значення основної лексики, яка використовується у кліпі; вміти ідентифікувати або пригадати ключову фактичну інформацію (імена, дати, числа), що згадуються в діалозі.

У своїй книзі (Richards, 2008) перераховує декілька переваг використання автентичних матеріалів у викладанні мови. Зазначені переваги полягають у тому, що вони можуть (а) бути дуже мотивуючим для учнів; (б) бути чудовим джерелом соціокультурного контенту; (в) відкрити справжню мову; (г) задовольняти потреби учнів; та (д) сприяти творчому навчанню. Хоча ці переваги

є загальними та призначені для всіх типів автентичних ресурсів, їх актуальність у випадку відеоматеріалів цілком зрозуміла.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши підходи вітчизняних та зарубіжних методистів, робимо висновок, що для ефективного використання автентичного відеоматеріалу на заняттях з іноземної мови необхідно дотримуватися низки певних умов (Климова, 2011):

- зміст відеоматеріалу має відповідати тематиці навчальної програми з дисципліни, тематиці заняття, інтересам цільової аудиторії та рівню знань студентів;
- відеоматеріал повинен бути використаний і показаний у заздалегідь запланований та відповідний момент заняття;
- відеофрагмент повинен надавати студентам можливість розвитку мовної, комунікативної, соціокультурної компетенції;
- відеотекст повинен супроводжуватися чіткою інструкцією викладача, спрямованою на вирішення певного навчального завдання, зрозумілого студентам і виправданим логікою заняття;
- відеофрагмент не повинен бути занадто довгим.

З метою формування соціокультурної компетентності нами була розроблена програма експериментального навчання студентів журналістів в рамках вивчення курсу «Іноземна мова для професійного спілкування (англійська)», яка передбачала використання комплексу вправ на основі автентичного відео контенту.

Запропонований комплекс вправ передбачав сукупність необхідних стадій, типів і видів вправ, які використовуються в такій послідовності і в такій кількості, що враховує закономірності набуття соціокультурних знань, формування соціокультурних навичок, розвиток соціокультурних умінь, здатності і готовності до здійснення міжкультурної комунікації та навчання, забезпечує належний рівень сформованості соціокультурної компетентності в заданих умовах.

При створенні комплексу вправ для формування соціокультурної компетентності ми послуговувались наступними критеріями:

1) *вмотивованість*, 2) *ступінь комунікативності*, 3) *ступінь керування*, 4) *спрямованість на прийом або видачу інформації*, 5) *спосіб організації*, 6) *забезпечення опорам*, 7) *місце виконання*.

Необхідно зазначити, що всі вправи, які входять до комплексу, розроблені самостійно, не спираючись на посібники чи підручники, тільки на матеріали відібраних сайтів мережі Інтернет, зокрема онлайн платформа YouTube, Anglophenia, British Council.

Природно вмотивованою є робота над завданнями проекту, коли після перегляду відео-туру по Лондону https://www.youtube.com/watch?v=KGerjHMa90s&ab_channel=AirPanoVR, студентам пропонується підготувати свій проект про великі міста України та провести віртуальну екскурсію по одному з них.

Дослідження соціокультурного явища у цілому є мотивуючою діяльністю, оскільки, по перше, за структурою є відтворенням реального, по друге, залучає

так званий мотив “почуття досягнення” за рахунок розробки значущої та цікавої соціокультурної проблеми дослідження, яка завершується певним конкретним результатом. Цей результат можна оцінити та застосувати у реальному житті у вирішенні будь-якої іншої соціокультурної проблеми (Ніколаєва, 2015).

До прикладу, вправа, яка не є природно вмотивованою, а описує можливу комунікативну ситуацію: *One of you is a Ukrainian and another one is a foreigner. Have a small talk. Say what country you are from, give details of the occasion in the conversation: what you are doing there, how long you have been staying and so on. Make sure you perform the conversation naturally, use the facts and your opinion in a natural flow to make a person, you are talking to, involved and interested in the conversation.*

Наступний приклад вправи, спрямованої на можливість застосування набутих соціокультурних знань у подальшій роботі журналіста:

One of you is a journalist from Ukraine and another one is a student from the UK. Interview a student, asking about peculiarities of his student life, courses he is doing and accommodation.

Вправи, спеціально розроблені для експериментального навчання носять переважно рецептивний та рецептивно-продуктивний характер. Основною їх метою є зняття мовних труднощів, які можуть виникнути у студентів при перегляді відео, а також активізація використання інформації для опису своїх вражень та досвіду. Розроблений комплекс вправ побудований на наступних лінгводидактичних положеннях (Киlivник, 2019):

- поступова подача матеріалу на основі попереднього знайомства з теоретико-настановною базою;
- переважання підготовчих вправ над продуктивними;
- наростання складності в мовленнєвих завданнях;
- розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання для забезпечення рецептивного сприйняття матеріалу та перетворення в продуктивне усне чи письмове мовлення.

Завдання останнього етапу спрямовані на розвиток складних творчих умінь створення вторинного тексту, які носять переважно продуктивний характер, відрізняються особливою увагою до змісту тексту повідомлення, а не його лінгвістичної форми, відповідністю умов соціокультурної комунікації та спрямованістю на конкретний результат.

На даному етапі особлива увага приділяється актуалізації на структурному, лексико-граматичному та синтаксичному рівнях. Важливо при цьому, враховувати взаємозв'язок аудіювання й говоріння.

Особливістю англомовної соціокультурної компетентності є те, що паралельно, з поетапним процесом її формування на структурному та лінгвістичному рівнях, студенти оволодівають методичними прийомами, які реалізуються в системі вправ, орієнтованих на вирішення цього складного завдання.

До прикладу, декілька вправ до відео про правила етикету під час зустрічі з монархом (наприклад, королем або королевою Великої Британії):

9 Things No One Can Do When Meeting the Queen

Рис.1 Скріншот відео *9 Things No One Can Do When Meeting the Queen* з YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=RCpH6cM1Ioc>

Assignment 1 Pre-watching activity

- Мета:** Розвивати навички монологічного та діалогічного мовлення та комунікативну компетентність студентів шляхом обговорення актуальної теми в парах або малих групах, формувати вміння висловлювати власну думку, аргументувати її під час обговорення соціокультурної тематики.
- Тип вправи:** Умовно-комунікативна.
- Інструкція:** *Discuss the questions in pairs or small groups.*

1. Does your country have a King or Queen? If not, did it have one in the past?
2. Have you ever been upset because of the death of a famous person that you didn't know personally?
3. How has the media reacted to the death of Queen Elizabeth II in your country?
4. How do you think regular people in your country feel about the news?
5. Will King Charles III be as popular as Elizabeth was?

Assignment 2

- Мета:** Активізація та закріплення лексичних одиниць теми і розвиток комунікативних умінь студентів у парній роботі.
- Тип вправи:** Умовно-комунікативна.
- Інструкція:** *Match words with the correct definitions. Work with a partner discussing national symbols and historical facts connected with them.*

1. national anthem (n)	a. an act, statement or a gift that is intended to show respect or love, especially for a dead person
2. stain (n)	b. on something
3. tribute (n)	c. the official song of a nation that is sung on
4. colonialism (n)	

5. atop (prep.) 6. phaseout (phr.v)	special occasion d. a dirty mark on something that is difficult to remove e. to stop using something in stages over a period of time f. the practice by which a powerful country controls another country
--	--

Assignment 3.

Мета: Формування навичок аудіювання на основі правил етикету під час зустрічі з монархом (наприклад, королем або королевою Великої Британії), та складання нотаток, що стосуються важливих деталей.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: *Watch the video and complete the table Dos & Don'ts when meeting the Monarch. Roleplay your meeting with the Monarch. What would you ask Her/Him?*

<i>Dos</i>	<i>Don'ts</i>
1. Addressed the Monarch as Your Majesty or Ma'am. 2. ...	1. Sit down while the Queens's still on her feet. 2. ...

Для визначення ефективності розробленого комплексу вправ для формування соціокультурної компетентності з використанням автентичних відеоматеріалів було організоване експериментальне навчання у одній групі здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Журналістика» факультету філології та журналістики імені М. Стельмаха ВДПУ. Вибірку склали 16 студентів другого курсу бакалаврату.

Аналіз результатів експериментального навчання проводився після закінчення навчання і передбачав контрольний зріз, дані якого підтвердили ефективність методики використання автентичних відеоматеріалів та комплексу вправ для формування соціокультурної компетентності студентів за спеціальністю С7«Журналістика». Оцінка рівня сформованості соціокультурної компетентності студентів при використанні автентичних відеоматеріалів здійснювалась за наступними критеріями:

1-уміння передбачати зміст відео контенту;

2-уміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки;

3- уміння критичного аналізу соціокультурного явища;

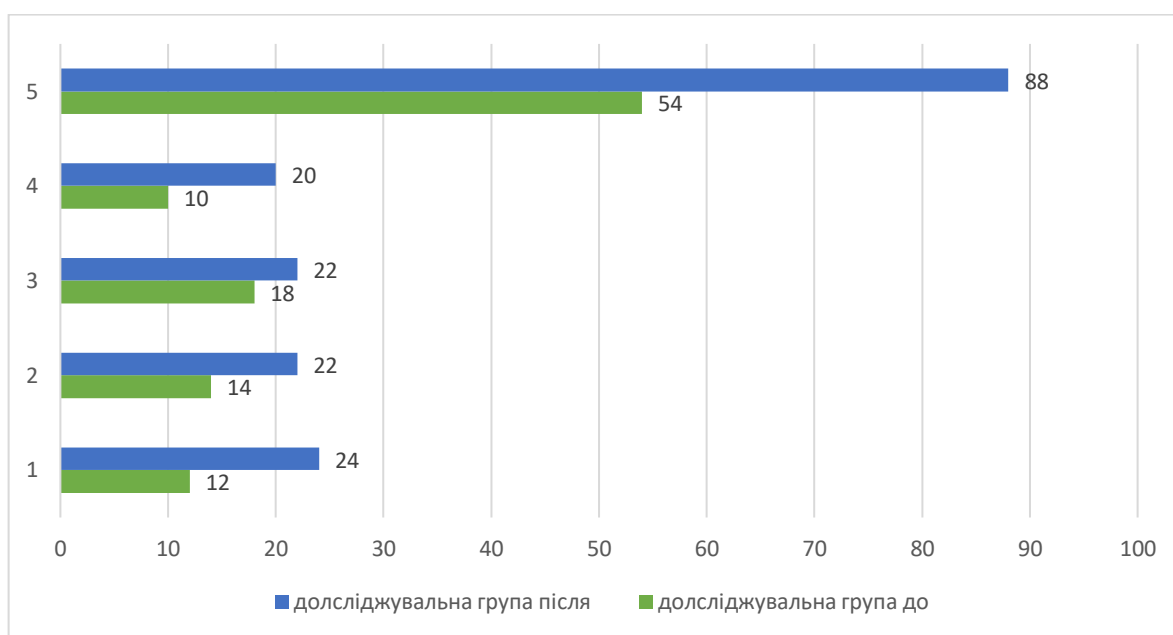
4-здатність та готовність до соціокультурного спілкування;

5- загальний показник сформованості соціокультурної компетентності

Результати підсумкового зрізу показали, що у студентів сформувалися навички і вміння соціокультурної компетентності, які проявилися у зростанні рівня умінь передбачати зміст відео контенту, виділяти головне та знаходити

деталі. Ми також спостерігаємо підвищення рівня умінь знаходити причинно-наслідкові зв'язки при перегляді автентичного відео соціокультурного спрямування та рівень здатності та готовності до соціокультурного спілкування, який виріс з 10% до 20%. Однак залишається незначним покращення рівня сформованості умінь критичного аналізу соціокультурного явища.

Порівняння кількісних показників сформованості соціокультурної компетентності у студентів до і після експериментального навчання, отриманих в результаті проведення підсумкового і констатуючого зрізу, показує, що рівень сформованості основних складових соціокультурної компетентності відчутно зріс завдяки програмі з використанням комплексу вправ для формування зазначеної компетентності (рисунок 2).

Примітка: 1-уміння передбачати зміст відео контенту; 2-уміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки; 3- уміння критичного аналізу соціокультурного; 4-здатність та готовність до соціокультурного спілкування; 5- загальний показник сформованості соціокультурної компетентності*

Рис. 2. Рівні розвитку соціокультурної компетентності до і після проведення експериментального навчання

Слід зазначити, що запропонований комплекс вправ як сукупність необхідних етапів, сприяла підвищенню рівня соціокультурної компетентності, зокрема набуття соціокультурних знань, формування соціокультурних навичок, розвиток соціокультурних умінь, здатності і готовності до здійснення міжкультурної комунікації та навчання.

Робота над автентичними відеоматеріалами, занурення у соціокультурне середовище носіїв мови стимулювала інтерес майбутніх журналістів до вивчення лексики соціокультурного спрямування, створила необхідні сприятливі умови для формування їх комунікативної компетенції. Проте, як свідчать дослідження науковців та наш власний досвід роботи з автентичними відеосюжетами, необхідно дотримуватись принципів успішного відбору відео матеріалів: тематичної різноманітності та доцільності; тривалості відтворення та

опрацювання відео матеріалів; соціокультурної орієнтованості поданої інформації; стилістичної диференціації мовного та мовленнєвого оформлення змісту відео сюжетів; естетичної цінності.

Таким чином, основні завдання, окреслені на початку експериментального навчання, були виконані, а комплекс вправ на основі автентичних відеоматеріалів довела свою ефективність у формуванні соціокультурної компетентності. Відтак, застосування відео в навчальному процесі підтвердило наступні переваги: моделювання іншомовного середовища; введення природного звукового мовлення із зображенням екстралінгвістичних рис і способів реалізації у процес іншомовного навчання; встановлення асоціативних зв'язків за рахунок полісенсорного сприймання.

Формування усіх компонентів соціокультурної компетентності знань про культуру і країну, мова якої вивчається, а саме соціокультурного фону, сприяло формуванню вмінь використовувати набуті соціокультурні знання для ідентифікації та аналізу соціокультурного явища. У подальшому більш глибокого вивчення та їх активізації у процесі навчання потребують такі компоненти соціокультурної компетентності, як здатність та готовність до міжкультурного спілкування, зокрема, використання соціокультурних знань для реалізації соціокультурної спостережливості, чутливості, емпатії, толерантності, неупередженості, доброзичливості у процесі спілкування з носіями мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Басіна А. Від багатомовного розмаїття до багатомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2007. № 4. С. 18–24.
2. Білозерська Т.В. Використання автентичних відеоматеріалів у навчанні студентів-перекладачів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Випуск 49. 2014. С. 262-264.
3. Білоус А.А. Соціокультурна компетентність як предмет методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2018. Випуск 20. Том 1. С. 25-28.
4. Воробйова І. А. Лінгвокраїнознавчий і соціокультурний аспекти навчання іноземної мови. *Слов'янський вісник: Збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки» Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету*. Випуск 4. Рівне. РІСКСУ. 2003. 267 с.
5. Вороніна Г. Р. Комп'ютерно орієнтовані технології у процесі вивчення іноземних мов. *Науковий вісник кафедри Юнеско Київського національного лінгвістичного університету*. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія. 2013. № 27. С. 250–255.
6. Киливник В.В. Результати впровадження моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Science, Research, Development # 15. Pedagogy*. Warszawa, 2019. P. 20-27.
7. Климова О. Методика роботи з відеоматеріалами на занятті з англійської мови. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : зб. наук. праць. Умань, 2011. № 4 (Ч. 1). С. 31– 35.
8. Колодько Т. М. Педагогічні умови ефективного формування соціокультурної компетенції студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Наукові записки*: Зб. наук. праць. К. НПУ. 2004. Вип. 57. С. 54–63.
9. ЛАШКІНА, М., ХРИСТОКІН, Г., & ВАСИЛЬЧЕНКО, В. Крос-культурні комунікації в цифрову епоху: актуальність в журналістській діяльності. *Образ*. 2023. 2 (42), 86-96. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.2\(42\)-86-96](https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.2(42)-86-96)
10. Лотошнікова С.А. Використання автентичних відео матеріалів на заняттях з іноземної мови. Матеріали школи-семінару „Нові підходи до навчання іноземної мови”. Х.: Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. 2014. 108 с. С.53-56.
11. Матієнко, О., & Бучацька, С. РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-

ДЖЕРЕЛ. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2026. 78, 290-300. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-78-290-300>

12. Моргунова Н. Форми та засоби соціокультурної адаптації іноземних студентів до умов навчання в Україні: практичний аспект реалізації”, *Новий Колегіум*. 2014. №4. С.35–39.
13. Писанко М. Л. Формування англомовної соціокультурної компетенції у студентів мовних спеціальностей на базі німецької мови як першої іноземної: дис... кандидата пед. наук : 13.00.02. К. 2008. 368 с.
14. Плахотнюк Н.П. Використання автентичних відеоматеріалів у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування у вищих навчальних закладах. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2017. V (57), Issue: 129. Pp. 29-32.
15. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: колективна монографія [С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майер, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші]; за ред. С. Ю. Ніколаєвої; тех. ред. І. Ф. Соболевої. К.: Ленвіт, 2015. 444 с.
16. Яхнюк Т.О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики: Автореф. дис. ... канд. кандидата пед. наук : 13.00.04. Київ.нац. лінгв.ун-т. К. 2002. 20с.
17. Archetti, C. (2022). Researching Experience in Journalism: Theory, Method, and Creative Practice. *Journalism Studies*, 23(8), 974-997. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2061576>
18. Buchatska S. Anxiety factors of students' emotional disposition to professional communication in foreign languages. *Актуальні проблеми психолінгвістики, психології мови та мовлення. COPAPOLS 2015*. East European Journal of Psycholinguistics. Lutsk: Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2015. Vol. 2, No 1. P. 7-16.
19. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon. Philadelphia: Multilingual Matters. 1997. 136 p.
20. European Council. *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors*. Cambridge: Cambridge University Press. 2017.
21. Gilmore, A. I prefer not text: Developing Japanese learners' communicative competence with authentic materials. *Language Learning*. 2011. 61(3), 786-819.
22. Hymes D. On Communicative Competence. Harmondsworth: Penguin, 1972.
23. Mykytenko, N., Fedorchuk, M., Ivasyuta, O., Hrynya, N., & Kotlovskiy, A. (2022). INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT IN JOURNALISM STUDENTS. *Advanced Education*, 9(20), 121–131. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.261521>
24. Nowell S. “Using disruptive technologies to make digital connections: Stories of media use and digital literacy in secondary classroom. *Educational Media International*. 2014. No. 51(2), pp. 109–123.
25. Reid E. Techniques Developing Intercultural Communicative Competences in English Language Lessons. *Procedia – Social and Behavioral Sciences: WCLTA*. 2015. Pp. 939-943.
26. Richards C. J. *Teaching listening and speaking from theory to practice*. New York: Cambridge University Press. 2008.
27. Silverman R. & Hines S. The effects of multimedia enhanced instruction on the vocabulary of English language learners and non-English language learners in pre-kindergarten through second grade. *Journal of Educational Psychology*. 2009. 101(2). Pp. 305-314.
28. Stempleski S. Short Takes: Using Authentic Video in the English Class. 1997.
29. Synorub, H., and O. Medynska. "Development of information culture of students of humanitarian specialities. *Information Technologies and Learning Tools*, 72 (4), 152-167." 2019.
30. Van Compernelle R. A. Sociocultural theory and L2 instructional pragmatics (Vol. 74). Multilingual Matters [Електронний ресурс]. 2014. 232 p.
31. Weaver, D. H., Willnat, L. (ed.). (2012). *The Global Journalist in the Twenty-First Century*. Routledge.
32. Zalesova I.V. Training of future teachers to the formation of inter-ethnic tolerance among students of secondary schools *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць* ред. кол. І. В. Артьомов та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ» 2014. No 2(9). С. 343-348.

Статтю надіслано до редколегії 20.01.2026 р.

Статтю рекомендовано до друку 17.03.2026 р.

